

W.A. Mozart (1756, Salzburg - 1791, Beč), jedan je od najgenijalnijih skladatelja poznatih u povijesti zapadne glazbe. Njegov otac Leopold, i sam vrstan kompozitor i violinist u službi salzburškog nadbiskupa, rano je opazio izuzetnu nadarenost svoga sina, te bitno utjecao na njegovu glazbeno obrazovanje i razvoj. S pet godina Mozart već prvi puta javno nastupa u Salzburgu, nakon čega slijede koncertne turneje i putovanja po Europi. Prve kompozicije sklada u dobi od šest godina, s nepunih devet godina objavljuje svoje prve simfonije, prve sonate za čembalo, koncerte, vokalna djela..., a sa dvanaest godina prvu operu „La Finta semplice“ koja je prikazana u Salzburgu 1769. Papa Klement XIV proglašava ga 1770. godine vitezom Reda zlatne mamuze, potom je primljen na Filharmonijsku akademiju u Bologni; poznata je i anegdota prema kojoj je prilikom posjeta Sikstinskoj kapeli u Rimu po sluhu zapisao Allegrijev deveteroglasni Miserere ...U pauzama od putovanja Leopold se u Salzburgu posvećuje obrazovanju svog sina.

Krajem 1771. umro je salzburški nadbiskup Sigismund von Strattenbach, a naslijedio ga je Hieronymus, grof von Colloredo koji je bio više naklonjen talijanskim glazbenicima, dok je domaće, a među njima i Mozarta, sputavao. Za svečano imenovanje novog salzburškog nadbiskupa M. komponira operu „Il Sogno di Scipione“, te je 1772. postavljen je za koncertmajstora u nadbiskupovu orkestru. Par godina poslije, nadbiskup odbija Mozartov zahtjev za dopustom povodom predstojeće turneje, započinju sukobi između njega i nadbiskupa koji rezultiraju u par navrata otkazom i ponovnim vraćanjem u službu, te konačno raskidom uzajamnog odnosa 1781., nakon kojeg se Mozart seli u Beč gdje će ostatak života provesti kao slobodan umjetnik i postupno upadati u sve veću oskudicu i materijalnu neizvjesnost.

U Mozartovom stvaralačkom životu raspoznajemo dvije velike etape. Prva, etapa asimilacije, počinje od ranih kompozicija i traje do preseljenja u Beč, 1781. godine. Kroz brojna putovanja po Europi Mozart upoznaje glazbeni duh svoga razdoblja, te stečena saznanja primjenjuje u stvaranju djela te oblikovanju vlastitog glazbenog stila. Druga je etapa sinteze u kojoj će ostvariti svoja remek djela, kako na planu opernog repertoara (1787. „Le Nozze di Figaro“ , „Don Giovanni“, 1790. „Cosi fan tutte“ te 1791. „Die Zauberflöte“), tako i na planu simfonijske glazbe (1788 nastaju tri posljednje simfonije: u Es- duru KV 543, u g-molu KV 550 i u C- duru KV 551 zvana „Jupiter“), komorne glazbe (šest gudačkih kvarteta KV 387, 421, 428, 458, 464 i 465 posvećenih J. Haydnu) i crkvene glazbe (1791., Requiem u d-molu, KV 626)

Vrhunac njegovog stvaralaštva ogleda se u posljednjim djelima, koja čine sintezu homofonog i polifonog stila. Utjecaj baroknih majstora, a u prvom redu J. S. Bacha na Mozartovo komponiranje vidljiv je u djelima nastalima pred kraj života, kao što su kasne klavirske sonate (sonata br. 15 u F-duru, KV 533/ 494, sonata br. 18 u D-duru, KV 576), posljednja - 41. simfonija „Jupiter“ ili nedovršeni Requiem. Posvetu Bachu možemo potražiti i u fugama preuzetima iz druge knjige zbirke „Dobro ugođeni klavir“ i prerađenim za gudače. Riječ je o fugama BWV 871 u c-molu, BWV 876 u Es-duru, BWV 878 u E-duru, BWV 877 u d-molu (originalno skladane u dis-molu, no zbog lakše izvedbe transponirane), i BWV 874 u D- duru.

G. F. Händel (1685, Halle an der Saale - 1759, London), njemački je barokni skladatelj koji je reputaciju i slavu ostvario u Engleskoj. Premda mu je isprva bila namjenjena pravnička karijera, na glazbu ga je, uočivši njegov izuzetan talent, naveo saksonski vojvoda Johann Adolf kod kojeg je služio njegov otac. U Halleu je učio kompoziciju, orgulje, čembalo, violinu i obou, te proučavao djela drugih kompozitora. U mladosti boravi u Berlinu i Hamburgu, te u Italiji gdje upoznaje stvaralaštvo A. Scarlattija i A. Corellija. 1711. godine postigao je golem uspjeh s operom „Rinaldo“ u Londonu, gdje se godinu dana poslije definitivno seli, te će tamo uz kraća izbivanja ostati do kraja života. 1717. god. izvodi mu se orkestralna suita „Glazba na vodi“, a 1719. god. postao je prvi umjetnički ravnatelj novoutemeljene Kraljevske glazbene akademije (Royal Academy of Music). Kao pobornik talijanske „opera seria“ sudionik je sukoba i neprijateljstava u londonskom visokom društvu, te na dvoru do kojih dolazi povodom nastanka John Gayeve „Prosjačke opere“ koja se satirički osvrće na „opera seria“, čineći je time sve nepopularnijom u Engleskoj. Nakon preboljene moždane kapi i djelomične paralize 1737. sve više se posvećuje skladanju oratorija. Između 1741. i 1749. god sklada oratorije: „Mesija“, „Prigodni oratorij“ i „Juda Makabejac“, te instrumentalnu suitu „ Glazba za vatromet“ koji mu pribavljaju vrhunac slave i ugled engleskog nacionalnog skladatelja koji će ga pratiti do kraja života, te će naposljetku sa svim počastima biti pokopan u Westminsterskoj opatiji.

Händel potpuno ravnopravno i uspješno sklada vokalnu i instrumentalnu glazbu. Najveći je predstavnik talijanske „opera seria“ u 18. stoljeću, kojoj zahvaljuje svoj prvotni ugled u Engleskoj. Snaga, dramatičnost i izražajnost zborskih odlomaka u oratorijima inovativniji je dio Händelove kreativnosti, koji se smatrao uzorom sve do Beethovena. Njegov golem društveni uspjeh posljedica je kolektivnog poistovjećivanja njegove glazbene monumentalnosti s osjećajem veličine i značenja britanskog imperija polovicom 18. stoljeća.

Händela se uz J. S. Bacha i A. Vivaldija smatra vrhunskim skladateljem europske kasnobarokne glazbe. Golem i raznolik opus d ukupno 611 djela sadrži čak 42 opere (najpoznatija je „ Julije Cezar u Egiptu“), 31 oratorij, oko stotinu kantata, komornu vokalnu i sakralnu glazbu, orkestralne skladbe (koncerti, concerti grossi, uvertire, suite, sinfonie), komornu glazbu, glazbu za instrumente s tipkama (orgulje i čembalo) te didaktička djela u rukopisu (nauk o kompoziciji). Nakon smrti Händel i njegova glazba postali su predmetom društveno-umjetničkog kulta koji se njeguje do danas. Osnovu njegovog sjevernonjemačkog stila upotpunjava talijanski stil kojeg je usvojio putujući po Italiji u djetinjstvu (utjecaj A. Scarlattija i A. Corellija), francuski stil Jean- Baptiste Lullyja i konačno engleski utjecaj H. Purcella. Primjer njegovog majstorskog vladanja orkestralnim slogom su orguljski i dvostruki koncerti kao i koncert za dva violončela i gudače u g- molu.

A. Vivaldija (1678, Venecija - 1741, Beč), otac Giovanni Battista Vivaldi, vrsni violinist podučava od malena violini, te ga uskoro uvodi u crkvu sv. Marka gdje je imao službu. Antonio također pohađa satove orgulja i teorije kod Giovannija Legrenzija, jednog od najuglednijih majstora orgulja tog vremena, te se zahvaljujući tom poznanstvu susreo s nizom uglednih orguljaša i najvećim venecijanskim gl. umjetnicima. U 25. godini zaređen je za svećenika, ali je službu uskoro napustio, najvjerojatnije iz zdravstvenih razloga. Kratkotrajno svećeničko iskustvo donijelo mu je nadimak „Riđokosi svećenik“. 1713. imenovan je profesorom violine u Seminario musicale dell' Ospitale della Pietà u Veneciji gdje se školovala ženska siročad, te će tamo ostati sve do 1740. Vivaldi neprestano sklada i nastupa, a ugled mu raste izvan grada i države. Njegova prva opera „Ottone in Villa“ prva je od četrdesetak opera čije partiture su do danas uglavnom izgubljene. Od 1718. do 1722. predstavlja svoje opere u prijestolnicama kulture, a od 1723. godine postaje europska zvijezda i često odlazi na gostovanja kao virtuoz. Od 1725. do 1735. je na velikoj europskoj turneji. 1735. postaje koncert majstor u La Pietà, a 1740. ista ustanova priređuje koncert posvećen njegovoj glazbi, koji se nažalost pretvara u fijasko, jer umjesto novih predstavlja svoja već izvođena djela. Godinu dana poslije zaboravljen umire u Beču. Ostavio je 13 zbirki instrumentalne glazbe, 425 koncerata za soliste i orkestar (228 za violinu), 61 concerto grosso, 23 simfonije, 46 opera, 38 kantata, oratorij „Juditha Triumphans“ i crkvenu glazbu. Najpoznatije njegovo djelo „Četiri godišnja doba“, nastalo 1723. tvore violinski koncerti koji su glazbena ekspresija godišnjih doba. Svaki od koncerata vezan je uz sonet, vjerovatno Vivaldijev, koji opisuje scene iznesene u glazbi. Među četrdesetak koncerata za dva instrumenta i orkestar, svoje mjesto pronalazi i koncert za dva violončela i gudače u g- molu RV 531.

J.S.Bach (1685, Eisenach- 1750, Leipzig) je za vrijeme svoje službe kod grofa Christiana Leopolda od Köthena skladao šest koncerata nazvanih „Brandenburški koncerti“ BWV 1046- 1051 za komorni orkestar. Koncerti su izdani 1721. godine, a posvetio ih je grofu Christianu Ludwigu od Brandenburg-Schwedta. Koncerti pokazuju veliku raznovrsnost stilova i strukture, a zasnovani su na talijanskom obliku „Concerto grosso“. Brandenburški koncerti sačuvani su u originalnom rukopisu što je rijetkost u Bachovom golemom opusu koji je dobrim dijelom izgubljen. Treći brandenburški koncert BWV 1048 u G-duru odstupa od uobičajenog concerto grosso oblika za soliste koji se izdvajaju iz orkestra, te umjesto toga tretira sve članove orkestra kao samostalne solo glasove: tri violine, tri viole i tri violončela te basso continuo kao podršku. Glavna tema prvog stavka „Allegro“ vrti se oko tri note koje se u silaznom obliku spuštaju na donju susjednu notu i potom vraćaju na početni ton. Središnji stavak „Adagio“ sastoji se samo od dva povezana akorda ponekad odsvirana s improviziranom kadencom, ili čak uvođenjem drugog polaganog stavka (što je prihvaćena praksa u Bachovo vrijeme). Finale koncerta je intenzivni „Allegro“ koji se kreće u 12/8 ritmu.

Mladen Grgić